

УДК 369.5

Данилова Є.Д., студентка спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: Дребот Л.С., викладач фінансово-економічних дисциплін

(Відокремлений структурний підрозділ «Криворізький фаховий коледж Державного університету економіки і технологій», м. Кривий Ріг, Україна)

НАКОПИЧУВАЛЬНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ – ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕНОЇ СТАРОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку України система державного пенсійного забезпечення не в змозі забезпечити гідний рівень матеріальної підтримки осіб похилого віку в зв'язку з тим, навантаження на Державний Пенсійний фонд України з кожним роком зростає та зумовлює дефіцит його бюджету. Обмежена ресурсна база для подолання даної соціальної проблеми та зменшення ролі держави в наданні соціальних гарантій є світовою тенденцією. Тому виникає об'єктивна необхідність дослідження альтернативних джерел підтримки населення, одним із яких є стимулювання добровільної участі громадян в системі недержавного пенсійного забезпечення [1].

Пенсійна система України складається з трьох рівнів: солідарного, обов'язкового накопичувального та недержавного пенсійного забезпечення. На сьогодні в Україні функціонують лише перший і третій рівні. Сучасні виклики останніх років, зокрема, пандемія COVID-19 та військові дії на території України, лише посилили тиск на пенсійну систему таких чинників як старіння нації, зростання середнього очікуваного терміну життя населення, інфляція, девальвація національної валюти, та не змогли не відобразитись на можливостях Державного пенсійного фонду України щодо виконання своїх зобов'язань. На сучасному етапі розвитку України система державного пенсійного забезпечення не в змозі забезпечити гідний рівень матеріальної підтримки осіб похилого віку в зв'язку з тим, навантаження на Державний Пенсійний фонд України з кожним роком зростає та зумовлює дефіцит його бюджету. Отже, набуває особливої актуальності проблематика вдосконалення системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні в умовах сучасних викликів.

Регуляторами на ринку недержавного пенсійного страхування є Національний банк України та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Суб'єктами, що забезпечують функціонування добровільного накопичувального рівня в Україні виступають недержавні фінансові інститути, серед яких основними гравцями та конкуруючими установами є недержавні пенсійні фонди (НПФ), страхові компанії, що здійснюють страхування життя, та банки.

Станом на 30.09.2023 в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 63 недержавні пенсійні фонди (далі – НПФ) та 19 адміністраторів НПФ, якими укладено 96,6 тис. шт. пенсійних контрактів, так кількість вкладників збільшилася порівняно з аналогічним періодом 2022 року на 0,6%, а у порівнянні 2021 року кількість вкладників збільшилася на 3,0%. Станом на 30.09.2023 переважну більшість учасників НПФ становили особи віком від 25 до 50 років, а саме 49,0%, та особи вікової групи від 50 до 60 років, що становили 25,2%. Частка учасників НПФ вікової групи старше 60 років становила 25,4%, вікової групи до 25 років – 0,4%. Пенсійні виплати (одноразові та на визначений строк) становили 1 608,3 млн. грн., що на 13,5% більше в порівнянні з аналогічним періодом 2022 року. Сума пенсійних внесків становить 2 979,9 млн. грн., збільшившись на 7,5% (206,8 млн. грн.) в порівнянні з аналогічним періодом 2022 року, а у порівнянні з 2021 сума пенсійних внесків станом на 30.09.2022 збільшилась на 8,5% (218,1 млн. грн.) [3].

Наразі в Україні не багато страхових компаній, які займаються пенсійним страхуванням. На вітчизняному ринку функціонують такі страхові оператори: ПрАТ «GRAWE УКРАЇНА Страхування життя», ПрАТ СК «PZU Україна», ПрАТ «TAS Life» та ПрАТ «MetLife». Ці компанії в більшості спеціалізуються тільки на страхуванні життя. Кожен страховий оператор пропонує різні умови підписання контракту та різні способи примноження заощаджень, що нагадує систему депозиту в банку, але тут за контрактом клієнтам повернуть вкладені кошти лише після виходу на пенсію.

Недержавне пенсійне страхування як вид страхування, має кілька переваг порівняно з державним: більший контроль над своїми пенсійними вкладеннями за рахунок того, що учасники НПС можуть самі вибирати куди вони будуть вносити свої кошти й розуміти як вони інвестуються; більш гнучка система пенсійного забезпечення, що дозволяє страхувальникам збільшувати або зменшувати свої внески залежно від їх фінансової ситуації; ширший вибір інвестиційних можливостей; можливість отримання більш високої пенсії; захист від інфляції та збереження купівельної спроможності вкладень; можливість обирати вигодонабувача та змінювати його.

В результаті дослідження нами було виявлено ряд слабких сторін у функціонуванні системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні. До таких слабких сторін належать: низький рівень покриття населення послугами недержавного пенсійного забезпечення; недостатньо високий рівень глибини НПФ в економіці України; зростання навантаження на солідарну систему за рахунок зростання частки літніх людей у структурі суспільства та зростання очікуваного терміну життя населення; недостатньо високий рівень прибутковості НПФ за рахунок консервативних інвестиційних стратегій; високий рівень інфляції, що призводить до зниження ефективності інвестицій НПФ; відсутність зацікавленості населення у інвестуванні коштів у НПФ; низький рівень обізнаності населення у можливостях інвестування; низький рівень доходів громадян, що впливає на можливості роботи заощадження

Ситуацію можна кардинально змінити пропагуванням урядом програм недержавного пенсійного страхування та стимулювання роботи страхових компаній. На державному рівні потрібно інформувати громадян шляхом соціальної реклами для заохочення добровільного страхування, запровадити у правила офіційного працевлаштування обов'язкові відрахування із заробітної плати у пенсійний фонд на рахунок працівників з такими самими умовами, як у страхових компаніях. Вітчизняний уряд намагається вирішити цю ситуацію саме через обов'язкові податки на пенсійне забезпечення. З іншого боку, страхові оператори, які мають ліцензію на продаж пенсійного страхування, можуть пропагувати цей вид страхування населенню та своїм клієнтам з інших галузях страхування[2]. Для розвитку пенсійної системи України та усунення проблем, які існують у сфері пенсійного забезпечення, необхідним є вжиття державою комплексу заходів у коротко-, середньо- і довгостроковій перспективі, спрямованих на посилення соціального захисту в державі, забезпечення гідного рівня життя пенсіонерів та економічне зростання держави загалом.

Список використаних джерел:

1. Крушинська А.В. Проблемні аспекти недержавного пенсійного страхування в Україні. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. 2023. С.118-120.
2. Пікус Р., Трейтяк О. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ. Економіка та суспільство, 2024.
3. Інформація про стан і розвиток недержавного пенсійного забезпечення України станом на 30.09.2023 Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2023/11/npf_3_kv-2023.pdf